

Wicksell en Europese belastingen

Vóór juli moet de Europese Commissie haar ideeën over Europese belastingen concretiseren. Europese belastingen, direct te betalen door de burger aan de EU, zijn nodig om de EU minder afhankelijk te maken van directe afdrachten van de lidstaten. Deze afdrachten hebben namelijk het verwenste juste retour-denken als gevolg.

Knut Wicksell (1851-1926)

Volgens dat principe wil een land dat meer respectievelijk minder bijdraagt aan de financiering van de overheidsuitgaven, in principe evenredig meer respectievelijk minder profijt uit de overheidsuitgaven halen. Europese belastingen dienen ook om burgers meer binding te laten krijgen met de EU. Maar wat houdt die gewenste directe band in, en is het juste retour-denken wel zo verwerpelijk? De Zweed Knut Wicksell (1851–1926), die zichzelf zag als een opvoeder van de gewone man, had over een directe fiscale band van burger en overheid originele ideeën (Wicksell, 1896). Tegen de gangbare opvattingen in stelde hij dat belastingen principieel nooit zonder de uitgaven kunnen worden beoordeeld. Een individu ervaart door de overheidsuitgave een nutswinst maar tegelijk door de te betalen belasting een nutsverlies. Er zijn individuele nettoposities te bepalen. Volgens Wicksell kan de verdeling van de lasten niet aan de overheid worden overgelaten. Het ontbreekt haar daarvoor de kennis en zij dient ook niet als een welwillende overheid het algemeen belang. “Parlementsleden zijn even geïnteresseerd, niet meer en niet minder, in het algemeen belang als degenen die zij vertegenwoordigen” (Wicksell, 1896). Alleen door verandering van de regels kan volgens Wicksell het algemeen belang gediend worden. Collectieve besluitvorming dient gebaseerd te zijn op relatieve unanimiteit en vrijwilligheid van de individuele deelnemers.

Een tweetal verbeteringen zijn in het licht van het ideaal van Wicksell te schetsen. Ten eerste dat individuen, die nu indirect aan de EU betalen via de bijdrage van hun land, de opgebrachte geldsommen met een Europese belasting ook daadwerkelijk kunnen natrekken. In de huidige situatie hebben de lidstaten, als ze de grootste netto betaler zijn, het idee dat het lidmaatschap de gezamenlijke welvaart doet dalen. Er is discussie over collectieve nettoposities, maar de discussie zou in de vorm van individuele nettoposities moeten worden gevoerd. Zodoende zou iedereen zelf kunnen bepalen of hij of zij tot de groep van netto betalers of ontvangers behoort. Zweedse burgers hebben er persoonlijk weinig aan

dat de Zweedse koning landbouwsubsidies van de EU ontvangt (Open Europe, 2010).

Een tweede verbetering zou zijn als bij Europese verkiezingen de burgers vele pakketten ten aanzien van belastingen en uitgaven worden voorgelegd. Immers, de kans is groot, zo stelt Wicksell, dat er een pakket bij is dat zich op een relatieve consensus kan beroepen. Bij de dagelijkse financiële besluitvorming zijn de posities van de betrokken partijen bekend en overheersen de emoties. Gaat het om de besluitvorming op lange termijn, zoals hier een meerjarenbegroting, waarbij niemand zijn positie in de toekomst kent, dan komen burgers in de regel tot rede en overeenstemming. Wat betreft de algemene uitgaven die niet aan een aparte groep zijn toe te wijzen, geeft Wicksell de voorkeur aan betalen naar draagkracht. Voor meer specifieke voordelen moeten, en willen in de regel ook, alleen zij betalen die er voordeel van hebben. Een op die groep toegesneden belasting is dan ook nodig. Met één Europese belasting zullen we het niet redden.

Bij aanvang van de Unie waren deelbudgetten de geïnstitutionaliseerde praktijk. De deelbudgetten en de verdeling van de lasten waren het resultaat van harde onderhandelingen. Het resultaat was gebaseerd op de economische kracht en financiële mogelijkheden van een lidstaat, op opvattingen over nationaal prestige en de voordelen zoals de landen die zagen. Het ging er destijds niet om onderscheiden belangen te ontkennen. Wel ging het erom hoe ze door een verdeling in deelbudgetten bruikbaar en hanteerbaar gemaakt konden worden (Druker, 1975).

Kortom, het *juste retour*-denken moet volgens Wicksell niet bestreden worden, maar er moet juist gebruik van worden gemaakt. “Het doel van belastingwetgeving is niet om het klassenegoïsme te bestrijden maar om het zijn gerechtvaardigde plaats te wijzen (...) als bescherming van afzonderlijke interesses” (Wicksell, 1896). Voor Wicksell is het noodzakelijk te komen tot meerdere geoordeelde Europese belastingen. Als de burgers bij Europese verkiezingen uit een rijk palet aan belastingen kunnen kiezen, is een relatieve consensus mogelijk. Het is de vraag of de Europese Commissie Wicksells ideaal om te gaan van collectieve naar individuele nettoposities, wel voor ogen staat.

LITERATUUR

Druker, I.E. (1975) *Financing the European Communities*. Leiden: Sijthoff.

Open Europe (2010) *Another 50 examples of EU waste*. Discussiedocument op www.openeurope.org.uk, 10 november.

Wicksell, K. (1896) *Finanztheoretische Untersuchungen*. Jena: Fischer.

AUKE LEEN

Universitair docent aan de
Universiteit Leiden